

Демографски преглед

Београд

Година XIII

Број 48/2013

ВАНБРАЧНО РОДИТЕЉСТВО У СРБИЈИ - резултати дубинској истраживања -

Тренд повећања удела деце рођене ван брака у укупном броју рођене деце који је у Европи присутан у последње две деценије, забележен је и у Србији. У нашој земљи је почетком 1990-их приближно свако седмо дете било рођено ван брака (13,6% у 1990-1992), а почетком 2000-их свако пето. Према последњим расположивим подацима, за 2012, свако четврто дете рођено је ван брака (24,7%). То значи да је за две деценије удео повећан преко десет процентних поена. Ипак, у европским оквирима, Србија спада у групу земаља са умерено високим уделом ванбрачних рађања. За разлику од укупног броја рођене деце, а посебно у браку, која показују јасну тенденцију значајног смањења, рађање ван брака је имало јасну тенденцију повећања. Број рођене деце у браку је просечно годишње опао са око 77 хиљада у периоду 1990-1992. година на 50,6 хиљада 2012. Истовремено, број рођених ван брака је повећан са 12,1 хиљаде на преко 16,6 хиљада.

Сличне тенденције су присутне на целој територији Србије, а такође и на подручју Града Београда. Што се

тиче главног града, та констатација се пре свега односи на кретање броја рођених ван брака, који се готово континуирано повећавао. У 2012. години број деце рођене ван брака је био готово двоструко већи него почетком 1990-их (3963 према 2036 годишње у периоду 1990-1992). Ипак, у Београду је, и поред тако интензивног повећања броја рођених ван брака, њихов удео у укупном броју рођених био стално нижи од просека са Србију. У 2012. години у Београду је удео рођених ван брака износио 21,6% и био је за преко 3 процентних поена нижи од републичког просека.

У овом прилогу се дају неки од резултата добијених дубинским истраживањем, спроведеним током 2011/2012. године у Београду. Узорак је чинило сто испитаница, мајки деце рођене ван брака која похађају предшколску установу (код мајки са више деце, реч је о најмлађем детету). Истраживање је било анонимно и спроведено је методом интервјуа, а коришћен је упитник, стандардизован у великој мери.

Социодемографске карактеристике испитаница

Старост испитиваних мајки је у распону од 20 до 47 година. Испитанице старости од 25 до 34 године, као и оне од 35 до 47 година чине две групе уједначене по броју (45, односно 44). Најмлађих мајки, узраста 20 до 24 године, је 11.

Националност већине испитаница (84) је српска, тринаест испитаница су Ромкиње, две Југословенке и једна Црногорка.

Према образовању, већина испитаница има завршену средњу школу (44). Свака пета испитаница (21) има факултетско образовање, а исто толико основну школу или мање од ње. Вишу школу има седам, магистеријум шест и специјализацију једна испитаница. Без школе је само једна испитаница, Ромкиња, и она је у тренутку испитивања похађала курс описмењавања.

У тренутку испитивања, 65 испитаница је било **запослено**. Од 35 незапослених само десет никада није радило, и оне немају никакав радни стаж.

Према **брачном стању**, 81 испитаница је неувдата, 18 је разведених, једна је удовица.

Према **броју деце**, највише испитаница (71) има једно дете. Шеснаест испитаница има двоје, шест мајки троје, по две две мајке четворо и петоро деце, три мајке шесторо деце.

Двадесет две испитанице живе у **ванбрачној заједници** са партнером и дететом/децом, а седамдесет осам је **самохраних мајки**. Домаћинства ванбрачних заједница чине само родитељи и дете/деца (са изузетком једне породице). Код самохраних мајки, ситуација је сасвим другачија. Од седамдесет осам самохраних мајки, четрдесет пет живи са једним или оба родитеља, а често и проширеном породицом. Тридесет једна мајка живи сама са дететом/ децом.

Извори прихода су различити, редовни и повремени – плата, пензија, алиментација, новчана подршка државе, помоћ родитеља и ближе родбине, додатни послови, повремени послови. Плата је најчешћи извор прихода, три четвртине

испитаница располаже платом, сопственом или неког од чланова домаћинства. Домаћинство сваке пете испитанице прима пензију, и то родитељску, а само у једном случају породичну. Алиментацију, у званичној форми или као неформалну редовну новчану подршку очева добија нешто мање од половине самохраних мајки (37), као и две разведене мајке за своју децу рођену у браку.

Око четвртина испитаница добија дечји додатак. То је и једини приход једне мајке, а свака десета испитаница располаже само дечјим додатком и алиментацијом. Материјално обезбеђење прима свака девета испитаница, углавном су то Ромкиње и мајке са више деце. Новчана подршка државе једини је сигуран приход за дванаест мајки, које само повремено успевају да нађу повремене послове. У тренутку испитивања, родитељски додатак је примало пет испитаница, а надокнаду са бироа запошљавања једна. Четвртина испитаница има финансијску помоћ родитеља, а неке од њих и сестара и браће.

Укупан приход је веома различит и креће се од 12.000 до 250.000 динара. **Приход по члану породице** креће се у великом распону од 2.500 до 75.000 динара. Поређења ради, према Анкети о потрошњи домаћинства, просечни месечни приход у домаћинству по члану породице у Београдском региону 2012. године износио је 24.000 динара (РЗС, 2013. Саопштење број 089 – год. LXIII, 01.04.2013.). Приход по члану породице чак 71 испитанице је мањи од тог износа.

Стамбено питање већине испитаница (39) решено је преко родитеља. Оне живе у заједничком домаћинству са једним или оба родитеља, чешће мајком, у стану или кући. Око четвртина мајки (27) живи у сопственом стану или кући, а 18 су подстанари. Шест испитаница има решено питање стана преко партнера/оца детета, а седам на неки други начин. У „контејнер насељу“ са породицама живе три испитанице.

Свакодневни животи испитаница – највеће тешкоће

На питање који су главни проблеми са којима се суочавају у свакодневном животу, већина испитаница је од понуђених алтернатива бирала неколико. Само петнаест мајки је навело само један проблем, најчешће недостатак новца, затим дилеме у вези са одгајањем детета, недостатак времена, али и усамљеност:

„Ја верујем да бисмо све рекле да је најтежи психолошки осећај да све морамо саме, ја невероватна одговорност, то захтева више емоционалне снаге, а имамо мање емоционалне пуњења. Ту се толико исцрпљује да немам снаге да посветим се за пријатељем, чак и онда кад бисте моли. Исцрпљен се ентузијазам, крену и психолошке несигурности... А нама је дужност да увек будемо на висини, да уједно девети ентузијазам и слику задовољне маме, одговорност је за двоје, јер нема оца...” (самохрана мајка, једно дете).

Све испитанице су дале и оцену својих свакодневних проблема према важности и тежини коју имају. С обзиром на наведене приходе, не изненађује то што су међу одговорима на првом или другом месту по значају најчешће навођени новчани проблеми (59 испитаница):

„Финансијски проблеми су највећи, без пара смо, деца велика, сујерућилаћа алиментацију за дете из првог брака. Дечји додатак оде за школу и за обданишће. Само оно основно што сам купио за бебу било је 5000, иако има све од раније. Ана ноћу носи ђелене. Нисмо ни ђадни ни жедни, имамо бајету, имамо и ћурке, и јајке, и прасе...” (ванбрачна заједница, троје деце, запослен само отац).

„Ја се трудим колико могу и што могу да ја ђехраним...” (Ромкиња, незапослена, једно дете, самохрана).

Затим следе проблеми у вези са послом, свака четврта испитаница их је ставила на прво или друго место:

„Саг не могу да очекујем бољна какав ђосао, и ђосао у ђродавници ђешко могу ђронаћи без средње школе. Саг схваћам колика је ђишета што нисам завршила школу” (незавршена медицинска школа, самохрана мајка, једно дете).

„Увек ми је то кључни ђроблем. Збој несигурности. Мој ђосао је ђакав да имам ујовор на ђар ђодина, то ђројекту. Тако је то највећи стрес, а ја највише зарађујем у ђородици, добробити моје ђородице зависи од моје зараде” (саветник у страног организацији, ванбрачна заједница, једно дете).

Свакој четвртој је и усамљеност један од два највећа свакодневна терета:

„Треба ђи нечији зајрљај, да не мораш да ђи увек будеш ђај који ће да се ђробуди и вуче. Да не мораш увек да будеш и мушкарац, да можеш да будеш само мајка” (самохрана мајка, двоје деце узраста годину и две године).

Свака пета испитаница истиче стамбени проблем као први или други по тежини:

„До ђише ми селидбе, за 15 ђодина 20 станаова!” (самохрана мајка, незапослена, подстанар, троје деце).

„Мислим да нас је ђуна кућа и долази до конфликта, и ђодстанари смо ђа сталанно ујишавамо Мајију. Свим силама ћу да се ђојрудим да се осамосталим, иако ми је саг мноо лакше што сам с родитељима, има то и неке лошје стране, најпример у васишњању дејетиа...” (самохрана мајка, једно дете, подстанар са родитељима, братом и сестром).

Чување деце као једну од две највеће свакодневне тешкоће има приближно свака осма мајка:

„Мој највећи ђроблем је чување дејетиа ђојодне, радила бих дојатно, завршавам едукацију за ђсихотерапију, мола бих да радим, али не могу да решим ђишњање чувања дејетиа” (самохрана мајка, једно дете, подстанар). *„Волела*

бих да имам ђу моћност да ми неко ђричува децу на мало, крајко, неко од родбине, али немам никој ко би то мојао” (ванбрачна заједница, двоје деце, обоје запослени).

За сваку једанаесту испитаницу једна од две најважније тешкоће и недоумице је у вези са васпитањем детета:

„Сага ми се јавља ђроблем око неких ђишњања, кад ђаг ће ме ђишати за ђају, ђиша рећи, који одјовор да му дам. Кад ђорасије, може и истина, можда се нешто и ђромени... Зна и каква су деца, задиркују, саг ме већ боли кад размислим о ђоме...” (самохрана мајка, једина која у време око зачећа детета није имала стабилну везу и не зна извесно ко је отац детета).

Тек свака четрнаеста мајка међу своје највеће проблеме сврстава недостатак помоћи у кући, а шест испитаница истиче здравствени проблем. Један од два најважнија проблема у свакодневном животу само пет мајки је у вези са партнером/оцем детета:

„Било би мноо лакше кад би ђаја мало више уче- стивовао... Та нека комуникација, или некомуникација, ђреће у свају, наравно најчешће око новца. Раније је више куйовао дејетиа, саг му је зајњи ђути куйио ђајике за ројендан ђроше ђодине. Каже да нема ђара... он вечио нема ђара...” (самохрана, живи са дететом и мајком).

Само две мајке, истичу неприхватање околине због ванбрачног статуса:

„Нисам никад дозволила да деца у школи кажу да немају оца, већ да кажу да имају оца, да их не би одбачили. Код нас то није необично, али у другој средини, најпример у школи, кажем то да се он не би осетио ружно, нејријатно. Једном је дошао кући из школе ђлачући, рекла сам му да ђреба да буде храбар и да каже да има оца, да му се не рујају” (Ромкиња, самохрана, троје деце из две ванбрачне заједнице).

Има и мајки које сматрају да немају великих проблема, али је њих само пет, и то су четири испитанице које живе у заједници са партнером, и једна мајка која живи сама:

„Немам већих ђроблема, живимо, сналазимо се, ђурамо, решавамо ђроблема свакоја дана” (самохрана, незапослена, живи са двоје деце из две ванбрачне везе и родитељима).

Самохране мајке – трежа ђомоћи и ђодрике у решавању ђроблема

Када се суоче са неким већим проблемом, скоро све испитанице, и оне које живе у ванбрачној заједници, и самохране мајке, имају неку блиску особу којој могу да се обраде за ђомоћ и подршку. Од укупно сто испитаница, њих седамдесет у таквим ситуацијама може да рачуна на ђомоћ више особа. Свака пета испитаница мајка има бар један извор ђомоћи у решавању већих проблема, у више од половине случајева је то мајка или родитељски пар, затим партнер, пријатељи, брат, сестра. Само осам мајки сматра да не може да рачуна ни на кога.

Самохране мајке, а то је 78 испитаница, најчешће могу да рачунају на ђомоћ и подршку родитеља, или једног од њих, чешће је то мајка, затим браће и сестара, шире породице, пријатеља, оца детета:

„Увек могу да рачунам на родитеље, браћа, ђријатеље, и на ширу ђородицу, на децу и друје. Породица ми је дивна, то је највећа ствар у животи. Жао ми је што то сага нисам усјела да ђренесем и на своју ђородицу, али верујем да ћу то имати, макар и у ђозним ђодинама, кад ђаг ћу се са неким осећати ђако добро, а да ми није родитељ” (живи са мајком и дететом, дете ометено у развоју).

„На родитеље. Однос је ђостао још брижнији, као да смо саг још више везани, окуљенији, ђојојово са мамом

и њајом. Родителји су разведени десет година, али се нормално виђају и у коректним односима су. На сестру, и кад имам недоумице, она ми увек помоћне, јако смо сличне. На пријатеље, имам блиске дружарице” (живи са мајком и дететом, отац детета странац, вратио се у своју земљу).

„Брај је увек уз мене. Мали у годинама, али не и улави. Много зрео за своје године. Одраслао је уз мене веома брзо, сагледао је ситуацију онако како јесте. Брај је једини који ме држи горе и сада. Дао би животи за мене, као и ја за њега, у сваком смислу” (20 година, живи са дететом, родитељима, дедом и братом као подстанар, прво дете које је родила у 14. години је у хранитељској породици).

„На оца дејшећа у финансијској ситуацији и за било коју помоћ око дејшећа, на родителје за емоцивну и финансијску подршку, на сестру за емоцивну... Имам среће, прилично само срећна у целој тој прици...” (32 године, запослена).

Када је реч о подршци очева деце, она се подразумева када је реч о испитаницама које живе у ванбрачној заједници. Међу самохраним мајкама, у таквим ситуацијама свака шеста може да рачуна на помоћ очева своје деце. На своје нове партнере могу да се ослоне три од укупно десет

испитаница које су у тренутку испитивања имале везу. Само једна мајка у проблемима са којима се суочава има подршку и од оца детета и од свог садашњег партнера.

Самохране мајке су и свих осам испитаница које су принуђене да се ослањају само на себе када су суочене са већим проблемом:

„Подршка коју сам имала, несла је. Мајка ми је била највећа подршка. Да је жива, било би другачије. Кад имаш родителје, кад имаш наслон, много је другачије. И један њен брај ми је био финансијска подршка, живео у иностранству, сваки месец ми је слао паре. И он је умро, немам ни њу подршку” (Ромкиња, незапослена, подстанар, троје деце).

„Немам родителје, немам родбину. Отац је умро кад сам имала 12 година, мајка кад сам имала 20, умрла је и бака која је после живела са мном. Имам рођену сестру, али је на другом крају света... Скоро ме заболоо зуб, и синуси, ја ми је било тешко и мислила сам о томе. Рејко је да неко нема баш никакву помоћ, да не може ни на која да се ослони. Ухватила ме јаника, шћа бих са њим да морам у болницу, не моју самој да ја оставим у ситу” (једно дете, запослена).

Учешће оца у подизању, одгајању и финансирању деце са којом не живе

Подизање и одгајање

Заједничка брига о деци и учешће оца се подразумева у породицама испитаница које живе у ванбрачној заједници. Међу самохраним мајкама, то је другачије. Једна трећина изјављује да њихово дете нема никакав контакт са оцем:

„Видели смо се једном за време трудноће, после тога не. Видео је Мишу кад је имао 3 месеца, били смо у Кошутиняку, чули смо се телефоном и дошао је тамо. Лејо је рекао. Али, само тад, шћо је јако збуњујуће. Ојей је настала дистанца и више ја никад није видео” (једно дете, партнер прекинуо везу кад је откривена трудноћа).

Остала деца се повремено виђају са својим очевима, али се ипак трећина самохраних мајки, и поред контакта између очева и деце, осећа самом у подизању деце и сматра да очеви не учествују у њиховом одгајању и васпитавању:

„Не, ни временски, ни емоцивно, и у току године ако се виде 3-4 пута – једном кад смо вадили пасове, једном пред море да ми да овлашћење...” (разлаз са оцем детета у трудноћи).

„Не, учествује само финансијски. Пола сајна-сај шћо он њведе са њом је мало. Она после њлаче по цео дан. То је жалосно, цео дан ја зове и спомиње. То су веће шрауме нејо да не зна за оца. То је болно за мене и болно за дејше...” (разлаз са оцем детета по рођењу детета).

Исто толико мајки сматра да очеви учествују у одгајању своје деце са којом не живе. Од тога, само шест мајки сматра да то очеви редовно чине:

„Две године уназад редовно и активно, више пута недељно. Пре тога није знао или није хћео, а и ја сам пресла да пријискам, а и она је била мала. Идемо и заједно, на ручак, у шћињу” (трудноћа откривена после раскида петогодишње везе са оцем детета).

А осамнаест мајки оцењује да су очеви повремено, или делимично присутни у подизању детета:

„Он се са њим игра, слободнији је у игри са њим, са њим је бољи њај физички развој, мојорика. Али, несла је у њсећама, не може човек да се ослони да ће шћо бити редовно. Нема некој шрајној договора, достја је сивар шренујних жеља, расположења. Нема осећај да и ја некад шреба да се одморим. Али, ако бих ја њовала, шрејшћавтам да не би одбио, али нема осећај да ми нешћо олакша, више је шћо кад жели да се игра, а ја да будем шћо ако дејше шреба да њије, једе, шресвуче се...” (заједнички живот са оцем детета од открића трудноће до другог месеца детета).

Виђање са децом

Од седамдесет осморо деце самохраних мајки, две трећине се виђа са својим очевима. Најчешће је то једном до три пута недељно (18 деце), свакодневно се виђа деветоро деце, два до три пута месечно

седморо и једном месечно осморо деце. Двоје деце се виђа сезонски са оцем, у зависности од његовог посла, а троје без неке правилности:

„Годину дана не даје нишћа, не њића, онда се њјави, хоће да је види, чује... Видели су се у септембру, крајем новембра, два пута у децембру”.

Троје деце се виђа, али ретко са својим очевима:

„Рејко, сад се нису видели 6 месеци, њре шћога 8 месеци, укјино су се видели десетак пута”.

Међусобни однос очева и деце

Међусобни однос очева и деце који су у контакту, а њих је две трећине од укупног броја, велика већина мајки је позитивно оценила, без обзира на оцену да очеви недовољно учествују у одгајању своје деце.

Највише, скоро половина мајки (23) однос између детета и оца је оценила као добар:

„Добар, љубав се види на километар”.

Петнаест мајки сматра да је њихов однос одличан:

„Одличан, обожавају се, немам шћа да кажем. Кад је шћо, добар је ојац. Воли је, брижан је”.

Девет мајки је однос оценило неутрално, као ни добар ни лош:

„Има неке блискости, Андрија воли да иде код њега, али ако не мора, неће, одувек је било тако. Уме повремено да њића кад ће код њајше, али њајша честјо обећава ја не исјуну. Али, није шћо само с њим, мислим да је шћо генерално проблем с мушкарцима у ванбрачним заједницама или разведеним.”

Четири мајке сматрају да је однос међу њима лош:

„Лош. Они се воде као два незнајца”.

Учешће оца у финансирању децих потреба

Тридесет очева не даје свој финансијски допринос одгајању деце са којом не живе. Остали очеви учествују у трошковима везаним за подизање деце, 32 оца редовно и 16 повремено, у новцу и/или куповини потребних ствари. Алиментацију, у званичној форми или као неформалну редовну новчану подршку очева добија 37 испитаница. Износ алиментације се креће у широком распону од 2.000 до 30.000 динара. Најчешће, у петнаест случајева, она износи од 7.000 до 10.000 хиљада динара. Трећина очева даје алиментацију која износи 5.000 динара и мање, а исто толико и од 12.000 до 20.000 динара. Осим тога, ови очеви повремено учествују и у куповини потребних ствари за децу.

Допринос десетак очева су само повремене куповине:

„Купи ми њнеки њоклон кад хоће, или кад је нешћо договорено. То је њему њушћено на вољу, ја нишћа не одређујем. Не даје новац, само у виду њоклона”.

Проблеми мајки деце рођене ван брака и очекивана подршка државе

Све испитанице су одговарале на питање који су, по њиховом мишљењу, највећи проблеми са којима се суочавају све мајке које су родиле децу ван брака. Из њихових одговора се види да су углавном разматрале тешкоће самоохраних мајки, али и да је код многих реч о пројекцији њихових сопствених проблема. Најчешће су наводиле новчане тешкоће (81 испитаница), а у сличну равну су ставиле егзистенцијалне проблеме везане за посао (63), стамбене (62), чување деце (62). Нагласиле су и осетљиво питање односа са оцем детета (59), васпитање детета (53), неприхватање околине (46) и помоћ у кући (39).

Сврставајући проблеме према тежини и значају, на прва два места највише, три петине испитаница, навело је новчане проблеме. Свака четврта као један од два највећа истакла је проблем у вези са послом, исто толико са васпитањем детета, као и стамбеним решењем. Свака пета мајка једним од два највећа проблема сматра однос са оцем детета, исто толико и проблем чувања деца, а свака шеста неприхватање околине. Само две испитанице мисле да је недостатак помоћи у кући један од значајнијих проблема ових мајки.

На питање да ли држава и друштво треба да посебну пажњу посвете мајкама које су родиле децу ван брака и њиховој деци, четвртина мајки је одговорила одречно. Шест међу њима сматра да рађање ван брака, независно до других одредница, није разлог за посебну пажње државе и друштва. Половина осталих мајки из ове групе сматра да помоћ треба пружити свима којима је потребна, а половина да све мајке, или сви деца треба да уживају посебну пажњу државе.

Велика већина, три четвртине испитаница, одговорила је потврдно, издвајајући међу мајкама које су родиле децу ван брака самохране, као вулнерабилну групу којој је потребна подршка и помоћ државе. Притом су многе од њих износиле своја искуства:

„Ја нисам осетила никакву разлику. За самохране мајке је свакако проблем, самом човеку који додиже је многа тешкоћа, каријерофа, претпостављам, јер знам како је мени која имам сваку помоћ“ (ванбрачна заједница, двоје деце, запослена).

„Треба да осветише, јер су те жене углавном упућене саме на себе. Становари су исти за све, а не могу да буду. Треба да имају разумевање да ја, на пример, морам да изађем с посла за вакцинацију или нешто друго за деце“.

Разматрајући модалитете подршке, велика већина, преко три четвртине свих испитаница, најчешће помиње помоћ при запошљавању, а слично толико и новчану: *„Отишла сам на више од сто разговора и сви су рекли: ја ви имате мало деце, идите кући. Моја кума је добила посао само кад је отишала да њеј година неће имати деце. Али, моја другарица не може да нађе посао зато што нема деце, ја мислим да ће родити. Помоћ у запошљавању је најважнија, јер нико неће да заложи мајке, ни оне у браку, а тек оне ван брака“.*

Две трећине мајки наглашава важност смештаја деце у вртић, исто толико помоћ при решавању стамбеног питања, правну помоћ и доступност бесплатних саветовалишта за родитеље:

„Саг у вртићу имају приоритетно самохрани родитељи, а плаћају 50% од цене, што је добро, има нешто лепо у овој земљи, није све црно“.

„Да сам знала да постоји бесплатна јавна помоћ у оштини, пре бих поднела за стипендијско и пре бих поднела за вртић, имам предности при упису, овако сам плаћала жену кад сам почела да радим“.

Приоритете подршке испитанице су одредиле у складу са проценом који су највећи проблеми, и на прво и друго место најчешће ставиле помоћ при запошљавању (61), новчану (42), при решавању стамбеног питања (37), приоритет при смештају у вртић (12), правну помоћ (12), доступност бесплатних саветовалишта за родитеље (6).

Има и других предлога и искустава, који се најчешће односе на организовање чувања деце и слободног времена, везано за документацију потребну за остваривање права и сличне начине подршке:

„Мислим да је генерално проблем самих родитеља јермор, можда неки дневни клуб где би деце могло да се остави на јар сајти, и викендом, или родитељи сами да се организују да на смену чувају. Или, да у вртићу суботом и недељом деце може да у лејом, безбедном окружењу јроведе јар сајти, а мајка да има неко време за неке своје потребе“.

„Можда да се најрави клуб где ћемо размењивати искуства, и са самохраним очевима, да знамо да нисмо сами. И деца да виде да има и друге деце која имају само једног родитеља, а не да сви имају тату и маму, да је то данас нормално, да не треба да се осећају мање вредно“.

„Ја бих смањила бирократију, документацију која се изражи... Можда држава да организује чување децу у кући. Деца са јодину-јодину и то нису за јасле, она се стално разболевају“.

„И за родитељски додатак треба многа докумената, као самохрана мајка тешко све то можеће, треба неко да вам чува бебу, свије морате лично“.

„Мајкама је важно да смеште децу у вртић да би могле да раде, а проблем је када се чека одлука надлежној органа о решењу о стипендијско, мислим да би привремено решење социјалне службе решило проблем чекања на коначну јресуду, још једно што судови нису ефикасни“.

„Да бих добила предности за вртић треба да имам самостално стипендијско, а да бих то добила треба да јужим оца децеја, а ја то нећу. То треба да се регулише на други начин, не јужбом“.

Уместо закључка

Са речима ове мајке би се вероватно сложили сви самохрани родитељи, јер оне погађају суштину њихових потреба:

„Не размишља се многа о самохраним родитељима, што се олако схвати... Самохрани родитељ треба да буде „обележен“, али не да упиру јрском у њеја, већ у смислу разумевања његове ситуације, привилегија, њему је тешко. Као што је приоритетно у предшколским установама. Како сте слаби, што вас ојача у неком смислу, имате нека јрава, подршка у сваком смислу многа значи“.

Мр Биљана Станковић